

O'zbekistonda investitsiyaviy jozibadorlikning oliy ta'lim xizmatlarini rivojlantirishdagi o'rni

Jonuzokov, Mirzabek Kulmamatovich

Роль инвестиционной привлекательности в развитии высшего образования в Узбекистане

Джонузоков, Мирзабек Кулмаматович

The role of investment attractiveness in the development of higher education in Uzbekistan

Jonuzokov, Mirzabek Kulmamatovich

Received: January 8, 2024 Revised: January 11, 2024 Accepted: January 25, 2024 Published Online: April 1, 2024

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekistonda jadal iqtisodiy rivojlanishga ko'maklashishda oliy ta'limga investitsiyalarning hal qiluvchi rolini o'rganadi. Unda oliy ta'lim sohasining "O'zbekiston – 2030" milliy strategiyasi bilan uyg'unlashgan holda investitsiyalar jozibadorligi alohida ta'kidlangan. Maqolada mavjud adabiyotlar va ekspert xulosalari asosida "investitsiyalar" va "investitsion jozibadorlik" tushunchalari berilgan. Nihoyat, oliy ta'lim xizmatlarida investitsion jozibadorlikni rivojlantirish bo'yicha takliflar bayon etilgan. Shuningdek investitsiyalarning mohiyati O'zbekiston Respublikasining "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonuni 2-moddasida aniq qilib bayon qilingan, unga ko'ra "Investitsiyalar-iqtisodiy va boshqa faoliyat obyektlariga kiritiladigan moddiy va nomoddiy ne'matlar hamda ularga doir huquqlardan iborat". Yuqoridagilardan kelib chiqib, bizning fikrimizcha investitsiyalarning mohiyatini bayon etishda uning qaysi tarmoq va sohalarga bo'lgan ehtiyoji va jozibadorligini hisobga olish zarur deb hisoblaymiz. Shunday ekan, investitsiyalar bu mamlakatimiz milliy iqtisodiyotining turli tarmoq va sohalariga foyda olish maqsadida yo'naltiriladigan mablag'larning (kapital quyilmalarning) qiymatidan iboratdir. Oliy ta'limda investitsiya deyilganda esa respublika milliy iqtisodiyotining ta'lim sohasidagi oliy ta'lim xizmatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan mablag'larning (davlat va xususiy kapitalining) qiymatidan iborat.

Kalit so'zlar: investitsion jozibadorlik, oliy ta'lim xizmatlari, iqtisodiy rivojlanish, tadqiqotlar, innovatsiyalar, O'zbekiston-2030 strategiyasi, xizmatlar, ta'lim xizmatlari

Аннотация: В данной статье рассматривается решающая роль инвестиций в высшее образование в содействии быстрому экономическому развитию в Узбекистане. В нем была подчеркнута привлекательность инвестиций в сферу высшего образования в сочетании с национальной стратегией «Узбекистан – 2030». В статье представлены понятия «инвестиции» и «инвестиционная привлекательность» на основе существующей литературы и мнений экспертов. В заключение представлены предложения по развитию инвестиционной привлекательности услуг высшего образования. Также характер инвестиций четко указан в статье 2 Закона Республики Узбекистан «Об инвестиционной деятельности», согласно которой «Инвестиции состоят из материальных и нематериальных благ и прав, связанных с экономическими и другими объектами деятельности». Исходя из вышеизложенного, на

наш взгляд, необходимо учитывать необходимость и привлекательность отраслей и отраслей при разъяснении характера инвестиций. Следовательно, инвестиции состоят из стоимости денежных средств (потоков капитала), направляемых в различные отрасли и отрасли народного хозяйства нашей страны с целью получения прибыли. Инвестиции в высшее образование – это стоимость средств (государственного и частного капитала), направляемых на развитие услуг высшего образования в сфере образования национальной экономики республики.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, услуги высшего образования, экономическое развитие, исследования, инновации, стратегия «Узбекистан-2030», услуги, образовательные услуги.

Annotation: This article examines the critical role of investment in higher education in promoting rapid economic development in Uzbekistan. It emphasized the attractiveness of investments in higher education in combination with the national strategy “Uzbekistan - 2030”. The article presents the concepts of “investment” and “investment attractiveness” based on existing literature and expert opinions. In conclusion, proposals for developing the investment attractiveness of higher education services are presented. Also, the nature of investments is clearly indicated in Article 2 of the Law of the Republic of Uzbekistan “On Investment Activities”, according to which “Investments consist of tangible and intangible benefits and rights associated with economic and other objects of activity.” Based on the above, in our opinion, it is necessary to take into account the need and attractiveness of industries and industries when explaining the nature of investments. Therefore, investments consist of the value of funds (capital flows) directed to various sectors and branches of the national economy of our country with the aim of making a profit. Investments in higher education are the cost of funds (public and private capital) allocated for the development of higher education services in the field of education of the national economy of the republic.

Keywords: Investment attractiveness, higher education services, economic development, research, innovation, Uzbekistan-2030 strategy, services, educational services.

KIRISH

O‘zbekiston iqtisodiyotini tizimli va jadal rivojlantirish oliy ta’lim taraqqiyotiga va yuqori malakali kadrlar salohiyatiga bog‘liq bo‘ladi. Bizga ma’lumki, oliy ta’lim yuqori investitsiya talab qiladigan investitsiyaviy jozibador sohalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa bu borada, 2023 yil 11 sentabrdagi PF-158-son farmoniga ko‘ra qabul qilingan “O‘zbekiston-2030” strategiyasida belgilab berilganidek, “Mamlakatimizda 250 milliard dollarlik investitsiyalarni o‘zlashtirish, jumladan 110 milliard dollar xorijiy investitsiyalar va 30 milliard dollar davlat-xususiy sheriklik doirasidagi investitsiyalarni jalb qilish” [1] vazifa qilib belgilangan. Shunday ekan, bunday investitsiyalarni respublikamizda jalb etish oliy ta’limda yuqori natijadorlikni berib mazkur mablag‘larni maqsadli foydalanish imkoniyati yaratadi. Shu sababli ta’lim xizmatlarini rivojlantirishga yo‘naltirilayotgan investitsiya mablag‘lari yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xizmat ko‘rsatishda ayniqsa oliy ta’lim xizmatlariga investitsiyalarni jalb qilishning iqtisodiy mazmunini ochib berishda investitsiya atamasining mohiyatini ko‘rib chiqish

muhim hisoblanadi. Iqtisodiy adabiyotlarda investitsiyalar atamasi “kapital quyilmalar va kapital tushunchalar bilan” aynan o‘xshash ma’noda ko‘p uchraydi. Ayrim iqtisodchilarning fikricha, “investitsiyalar” asosiy kapitalga mablag‘ quyish ma’nosida ham bayon qilinadi. Lekin, soha olimlari va mutaxassislar fikrlaridan kelib chiqib, quyidagi fikrlarni bayon qilganlar. Professor S.Shodmonov va U.G‘ofurovlar fikriga ko‘ra, “investitsiyalar-asosiy va aylanma kapitalni qayta tiklash va ko‘paytirishga, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirishga qilingan sarflarning pul shaklidagi ko‘rinishidir” [2] deb bayon qilgan bo‘lsa, boshqa bir soha mutaxassisi – professor G‘ozibekov D.G‘. “Investitsiya-iqtisodiy va boshqa faoliyat sohasiga kiritiladigan moddiy va nomoddiy aktivlar hamda ularga doir huquqlar” [3] degan fikrni ilgari suradi. Shuningdek, investitsiyalarning mohiyati O‘zbekiston Respublikasining “Investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi qonuni 2-moddasida aniq qilib bayon qilingan, unga ko‘ra “Investitsiyalar-iqtisodiy va boshqa faoliyat obyektlariga kiritiladigan moddiy va nomoddiy ne‘matlar hamda ularga doir huquqlardan iborat” [4]. Yuqoridagilardan kelib chiqib, bizning fikrimizcha investitsiyalarning mohiyatini bayon etishda uning qaysi tarmoq va sohalarga bo‘lgan ehtiyoji va jozibadorligini hisobga olish zarur deb hisoblaymiz. Shunday ekan, investitsiyalar bu mamlakatimiz milliy iqtisodiyotining turli tarmoq va sohasiga foyda olish maqsadida yo‘naltiriladigan mablag‘larning (kapital

quyilmalarning) qiymatidan iboratdir. Oliy ta'limda investitsiya deyilganda esa Respublika milliy iqtisodiyotining ta'lim sohasidagi oliy ta'lim xizmatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan mablag'larning (davlat va xususiy kapitalining) qiymatidan iborat. Undan tashqari, investitsion jozibadorlik kontseptsiyasi, Mogilova fikriga ko'ra, investorning qaroriga ta'sir qiluvchi shartlar va omillarning mavjudligi bilan bog'liq [5].

Investitsion jozibadorlik mamlakat yoki tashkilotga pul investitsiya qilishning rentabelligini yoki zararini aks ettiruvchi xususiyat sifatida aniqlanadi [6]. U iqtisodiy, ijtimoiy, geosiyosiy va boshqaruv jihatlari kabi turli omillar bilan belgilanadi [7]. Undan tashqari, investitsion jozibadorlik investorlar sarmoya kiritmoqchi bo'lgan muhitning jozibadorligini baholovchi ko'rsatkich sifatida aniqlanadi [8]. Investitsion jozibadorlik tadbirkorlik subyektiga investitsion qarorlar qabul qilishda ta'sir etuvchi omillar majmui sifatida aniqlanadi [9].

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, investitsiyalar - bu davlat yoki xususiy kapitalning moliyaviy resurslarni milliy iqtisodiyotning turli tarmoqlariga, jumladan, oliy ta'limga ajratishdir. Investitsion jozibadorlik tushunchasi, Sergeeva va boshqalar tushuntirganidek, iqtisodiy, ijtimoiy, geosiyosiy va boshqaruv jihatlarni qamrab oluvchi investitsiya qarorlariga ta'sir etuvchi shartlar va omillarni anglatadi. U mablag'larni investitsiyalashda rentabellik yoki zarar ko'rsatkichi bo'lib xizmat qiladi va investorlar uchun muhitning jozibadorligini baholaydi. Investitsion jozibadorlikning asosiy rolini e'tirof etgan holda, uning ta'siri asosan oliy ta'lim xizmatlarini rivojlantirishga taalluqli bo'lib, nafaqat xizmatlar sifatini oshirishga, balki ijtimoiy muammolarni hal qilishga ham hissa qo'shishi ayon bo'ldi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot jarayonida ilmiy bilishning tizimli yondashuvi analiz, sintez, induksiya va deduksiya, monografik kuzatuv, statistik tahlil, abstrakt-mantiqiy fikrlash va istiqbolli prognozlash usullaridan keng foydalanilgan.

ASOSIY TAHLIL VA NATIJALAR

Respublika milliy iqtisodiyotida oliy ta'lim sohasini barqaror faoliyat yuritishi uchun unga sarflanayotgan investitsiyalar harakati bilan chambarchas bog'liq hisoblanadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim sohasining samarali faoliyat ko'rsatishi va malakali kadrlar tayyorlashi investitsion jarayonlarni rivojlanganligi va investitsion muhitni shakllanganligiga bevosita bog'liq hisoblanadi. Iqtisodiyotning boshqa tarmoq va sohalari singari oliy ta'lim sohasida ham investitsion jarayon asosan investitsion bozor

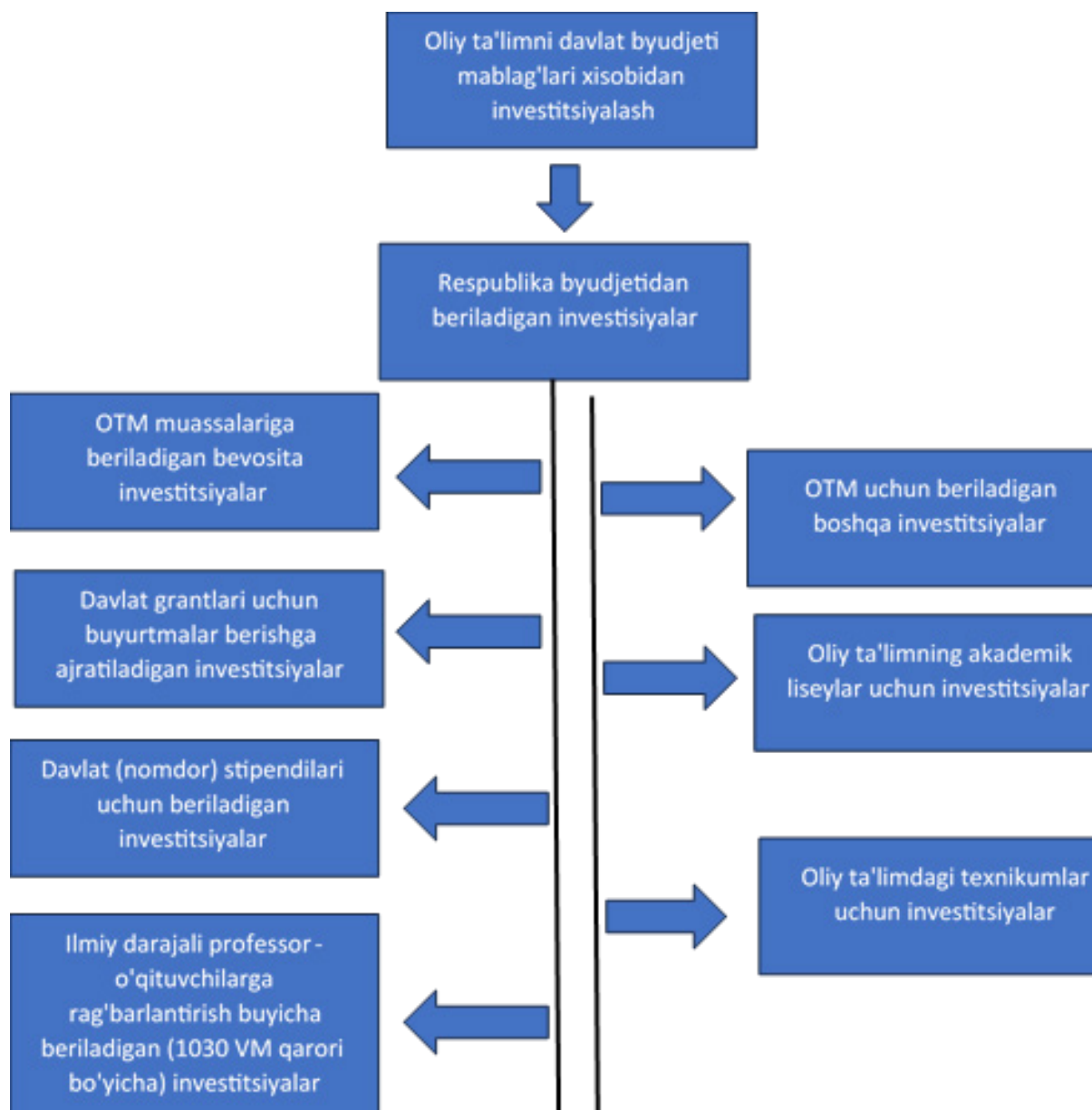
orqali amalga oshiriladi. Oliy ta'limda investitsion bozorning faoliyati, investitsiyalarga bo'lgan talab va taklifning o'zaro harakati tarzida bozor muomalasi bilan bog'liq holdagi iqtisodiy munosabatlar tizimi sifatida namoyon bo'ladi.

Bugungi kunda O'zbekistonda oliy ta'lim xizmatlarini rivojlantirish imkoniyatini yaratuvchi, oliy ta'lim xizmatlari investitsiya bozori faoliyat yuritmoqda. Shunday ekan, mamlakatimizda investitsiyaga bo'lgan talab va taklifni shakllantirishning oliy ta'lim tizimidagi ahamiyati quyidagilarda namoyon bo'ladi:

1. Oliy ta'lim xizmatlari faoliyat sohalarni kengaytiradi va uning iqtisodiy salohiyatini oshiradi.
2. Oliy ta'lim xizmatlarini rivojlantirish uchun yangi texnika va texnologiyalarni olib kelish, shuningdek sohani texnik ta'minoti darajasini oshirish imkoniyatini yaratadi.
3. Oliy ta'lim sohasidagi asosiy vositalari moddiy va ma'naviy eskirishining oldini oladi.
4. Oliy ta'lim sohasida yangi xizmat turlarini shakllanishiga imkon yaratadi, faoliyat yurutuvchi professor-o'qituvchilarning ijtimoiy va iqtisodiy ta'minoti yaxshilanadi.
5. Respublika oliy ta'lim muassasalarida raqobardoshlikni mustahkamlaydi va oliy ta'limda malakali kadrlar tayyorlash imkoniyati kengayadi.
6. Oliy ta'lim xizmatlarini rivojlantirishda raqamli texnologiyalar hamda raqamli texnologiyalarni qo'llash imkoniyati kengayib turli "korrupsiya" holatlarining oldi olinadi.
7. Respublika oliy ta'lim tizimini barqaror o'sish imkoniyati oshib jahondagi rivojlangan davlatlardagi universitetlar bilan integratsiyalashuv tezlashadi va natijada yuqori malakali raqobatbardosh oliy ma'lumotli milliy kadrlar tayyorlash salohiyati oshadi.

Respublika oliy ta'lim tizimida samarali investitsiya jarayonini amalga oshirish investitsiya muhiti va investitsiya jozibadorligini ta'minlaydigan shart-sharoitlarga bevosita bog'liq bo'ladi. Bizga ma'lumki, oliy ta'lim xizmatlarini tizimli tashkil etishda investitsiya jarayoni bu sohada yuqori malakali kadrlar tayyorlash imkoniyatini yaratadigan yuqori daromad olishga erishish uchun asosiy va aylanma ishlab chiqarish kapitalini shakllantirishni amalga oshiradigan moliyaviy iqtisodiy harakatlar majmuidan iboratdir. Shunday ekan, oliy ta'limda investitsiyalash bir qator manbalar hisobiga jumladan, davlat byudjeti mablag'lari xususiy kapital va boshqa manba hisobidan investitsiyalash imkoniyati yaratiladi. Respublikamizda oliy ta'limni davlat byudjeti mablag'lari hisobidan investitsiyalash asosan ajratiladigan respublika byudjeti mablag'lari hisobiga amalga oshiriladi (1-rasm).

Ushbu rasmdan ko'rinib turibdiki, oliy ta'limni davlat mablag'lari hisobidan investitsiyalash ichiga bevosita

1-rasm. Oliy ta'limni davlat mablag'lari hisobidan investitsiyalash.

investitsiyalar, davlat grantlari, nomdor stipendiyalar, rag'batlantirish bo'yicha beriladigan investitsiyalar, texnikumlar va akademik litseylar uchun investitsiyalar, boshqa investitsiyalardan tashkil topgan. Ta'lim sifatini ta'minlash, moddiy-texnik bazasini saqlash va malakali professor-o'qituvchilarni jalb qilish uchun yetarli miqdorda to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar muhim ahamiyatga ega. Biroq, byudjet taqsimotidagi samarasizlik va shaffoflikning yo'qligi ushbu sa'y-harakatlarning samaradorligiga putur yetkazishi mumkin. Davlat subsidiyalari turli kelib chiqishidan bo'lgan istiqboli porloq talabalar uchun oliy ta'lim olish imkoniyatini oshirishda, ijtimoiy tengsizlikni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Biroq, stipendiyalarning yetarli emasligi talabalarning munosib ta'lim olish imkoniyatlarini cheklashi

mumkin.

Mashhur stipendiyalar talabalarni akademik yutuqlarga erishishga va yuqori malakali mutaxassis bo'lib yetishishiga undashi mumkin. Biroq, cheklangan moliyalashtirish imkoniyatlari iqtisodiy nochoq odamlarni oliy ta'limdan kerakli ko'nikmalarni olishiga to'sqinlik qilishi mumkin. Rag'batlantirish oliy ta'lim muassasalarini o'z xizmatlarini yaxshilashga, eng yaxshi mutaxassislarni yollashga, tadqiqot va innovatsiyalardagi yutuqlarga hissa qo'shishga yordam beradi. Biroq, noto'g'ri tuzilgan rag'batlantirishlar kutilmagan oqibatlariga olib kelishi mumkin, masalan, ta'limdagi mukammallikdan ko'ra, moliyaviy foydani ta'kidlaydigan muassasalar. Ushbu muassasalarga investitsiyalar turli maqsad va ko'nikmalarga ega bo'lgan talabalarni qamrab

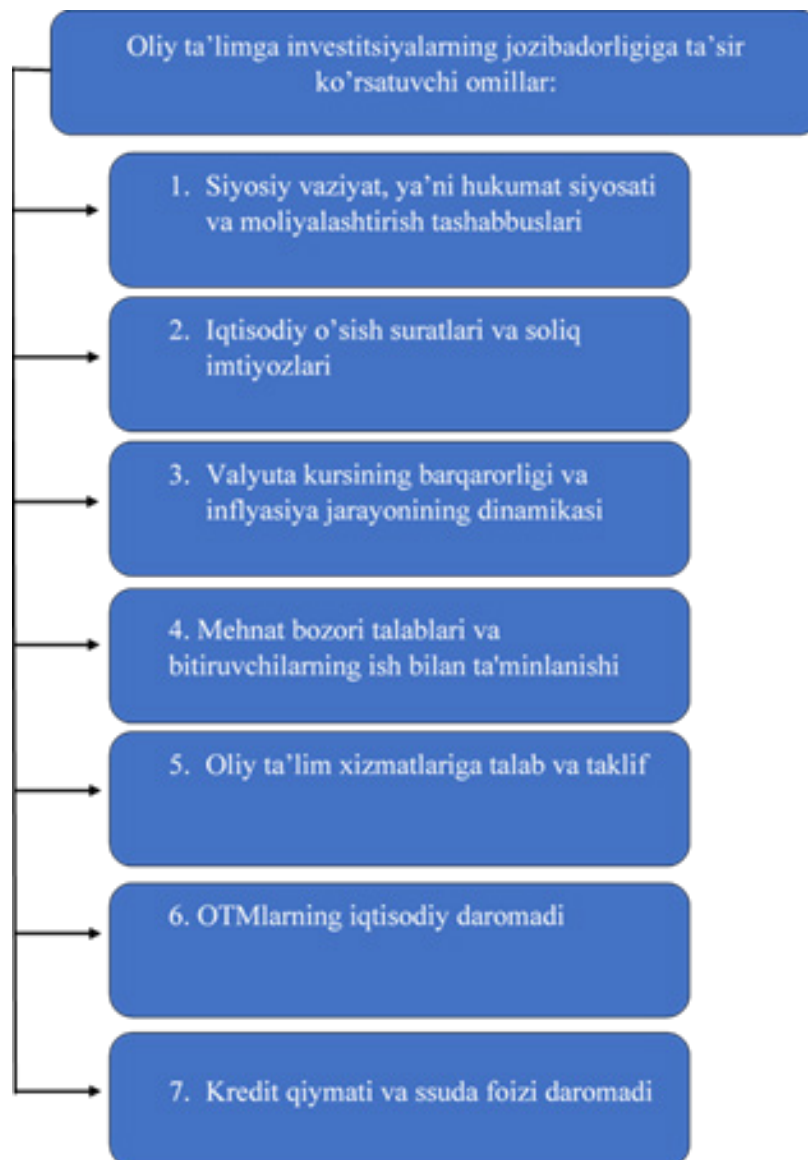
oluvchi, ularga muvaffaqiyatli ish ko'nikmalari uchun yo'llarni taqdim etadigan yanada diversifikatsiyalangan va har tomonlama mukammal ta'lim tizimini yaratishga yordam beradi. Ushbu komponentlarni qo'llab-quvvatlash talabalar uchun yanada kengroq va rivojlantiraydigan o'quv muhitini yaratishga yordam beradi, bu ularning ilmiy yutuqlari va umumiy farovonligini oshirishga olib keladi.

Respublikada oliy ta'limni investitsiyalash jarayoni investitsiyalarning qatnashish xarakteriga ko'ra, bir qator turlarga bo'linadi, jumladan investitsiyalarni qay miqyosda amalga oshishiga ko'ra bevosita portfelli investitsiyalarga bo'linadi. Bevosita investitsiyalar bu oliy ta'limda investorni o'z moliyaviy mablag'ini joylashtirish obyektini tiklash imkoniyatini bersa, portfelli investitsiyalar esa investitsiyalashni tijorat banklari, investitsion kompaniyalar fondlar yordamida amalga oshirish shaklida namoyon bo'ladi. Shu bilan birga oliy ta'lim xizmatlarini oshirishga yo'naltirilgan investitsiyalar hududiy joylashish bo'yicha

ichki va tashqi, investitsiyalash davriga qarab qisqa va uzoq muddatli, mulk shakllari bo'yicha davlat, xususiy, xorijiy, qo'shma shakllarga hamda investitsiyalar tavakkallik tarajasi bo'yicha yuqori tavakkalli va past tavakkalli investitsiyalarga ajratiladi. Bularning barchasini oliy ta'lim tizimida samarali foydalanish sohani zamon talabi asosida rivojlanish imkoniyatini yaratadi.

Oliy ta'limning investitsion jozibadorligini shakllantirishda investorlarning, ayniqsa chet el investorlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish chora tadbirlarini belgilab beruvchi qonunchilik hujjatlarining mavjudligi va ularga qilinishi muhim rol o'ynaydi. Oliy ta'lim investitsiya muhitini yaratishda investitsiyalarni himoya qilish qoidalari kabi huquqiy hujjatlar muhim o rin tutadi.

Ushbu hujjatlar investorlarning shaffofligi, adolatligi va huquqiy himoyasini rag'batlantirish uchun kafolatlarni taklif qiladi, shuning uchun investorlarning ishonchi va e'tirozini oshiradi. Investorlar huquqlariga oid qoidalar,

2-rasm. Oliy ta'limga investitsiyalarning jozibadorligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.

shartnomalarni bajarish tartib-qoidalari, intellektual mulk huquqlarini himoya qilish va nizolarni samarali hal etish tizimlari ana shunday huquqiy tuzilmalarning muhim tarkibiy qismlari hisoblanadi.

Aniq va keng qamrovli qonunchilik bazasi nafaqat investitsiya xatarlarini kamaytiradi, balki oliy ta'limga uzoq muddatli sarmoya kiritish uchun qulay muhit yaratadi. Oliy ta'limning investitsion loyihalarini moliyalashtirish investorlar tomonidan tashkil etilgan manbalar, jalb qilingan kreditlar va boshqa resurslar hisobiga amalga oshiriladi. Investor resurslari oliy ta'lim investitsiya tashabbuslarini moliyalashtirishning katta qismini ta'minlaydi. Jismoniy shaxslar, xususi kompaniyalar yoki institutsional investorlar oliy ta'lim korxonalarining istiqbolli daromadlaridan foydalanish uchun ushbu resurslarni taqdim etishlari mumkin. Investorlar tashabbuslarga to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar bo'lgan aktsiyadorlik kapitalini taqdim etishlari mumkin yoki ular venchur kapitali yoki xususi kapital investitsiyalari bilan kompaniyalarni qo'llab-quvvatlashlari mumkin. Investorlar nafaqat moliyaviy resurslarni, balki oliy ta'lim sohasidagi korxonalarining muvaffaqiyati va uzoq davom etishiga yordam beradigan bilim, tarmoqlar va strategik yordamni ham taqdim etadilar.

Yuqoridagi rasmdan ko'rinib turibdiki, oliy ta'lim investitsiyalarning jozibadorligiga siyosiy, iqtisodiy, valyuta kursining barqarorligi va inflyatsiga dinamikasi, mehnat bozori talablari, oliy ta'lim xizmatlariga talab va taklif, kredit qiymati va oliy ta'lim muassalarining daromadliligi ta'sir ko'rsatadi. Oliy ta'limning investitsion jozibadorligi turli omillarning murakkab o'zaro ta'siriga bog'liq. Bu omillar, jumladan, makroiqtisodiy barqarorlik, bozor dinamikasi va institutsional salomatlik, investorlar uchun sektor salohiyatining to'liq holatini ko'rsata oladi. Ushbu omillarning ta'sirlariga chuqurroq o'rganamiz:

1. Siyosiy va iqtisodiy barqarorlik: Barqaror siyosiy va iqtisodiy muhit investorlarning ishonchini oshiradi, ularni oliy ta'lim muassasalari kabi uzoq muddatli tashabbuslarga sarmoya kiritishga undaydi.
2. Valyuta kurslarining barqarorligi va inflyatsiya dinamikasi: Valyuta kurslarining oldindan aytib bo'lmaydigan o'zgarishi va inflyatsiya ta'lim muassalarining moliyaviy barqarorligiga jiddiy ta'sir ko'rsatishi va ularning investorlar uchun jozibadorligini kamaytirishi mumkin.
3. Mehnat bozori talablari: Taklif etilayotgan ta'limni mehnat bozorining rivojlanayotgan ehtiyojlariga moslashtirish bitiruvchilarning ish beruvchilar tomonidan talab qilinadigan ko'nikmalarga ega bo'lishini ta'minlaydi, muassasaning qabul qilingan qiymatini oshiradi va investitsiyalarni jalb qiladi.
4. Oliy ta'lim xizmatlariga talab va taklif: talab va taklif

o'rtasidagi to'g'ri muvozanat institutlarning ortiqcha bosim ostida qolmasligini ta'minlaydi va ularni yanada jozibador investitsiya imkoniyatlariga aylantiradi.

5. Moliyaviy xarajat: Arzon moliyalashtirishga oson kirish institutlarga infratuzilma, professor-o'qituvchilar va boshqa resurslarga sarmoya kiritish imkonini beradi va shu bilan ularning sifati va investorlarning jozibadorligini oshiradi.

6. Oliy ta'lim muassasasining hayotiyliigi: Potentsial investorlar, tabiiyki, mukammal moliyaviy sog'lig'i, mustahkam akademik dasturlari va o'rnatilgan yutuqlar tajribasiga ega universitetlarga ko'proq qiziqishadi. Bundan kelib chiqib shuni ta'kidlasa bo'ladiki, ta'lim muassasalari investitsiyalarni jalb qilish va sog'lom oliy ta'lim muhitini yaratish uchun ushbu bir qator omillarni churuq o'rganishi kerak.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Oliy ta'limga sarmoya kiritish O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega va "O'zbekiston-2030" da belgilab berilgan milliy siyosatga mos keladi. Ushbu maqolada oliy ta'lim xizmatlari kontekstida investitsion va investitsion jozibadorlik tushunchasi o'rganilib, xorijiy va mahalliy investitsiyalarni jalb qilish uchun qulay investitsiya muhitini yaratish muhimligi ta'kidlangan. O'zbekistonda oliy ta'lim investitsiyalarining hozirgi holati va adabiyotlarni ko'rib chiqish investitsion jozibadorlikka ta'sir etuvchi ko'plab elementlarni hisobga olish zarurligini ko'rsatadi. Bu elementlarga siyosiy va iqtisodiy barqarorlik, valyuta kursi va inflyatsiya dinamikasi, mehnat bozori talablari, oliy ta'lim xizmatlariga talab va taklif, kredit xarajatlari, oliy ta'lim muassasalarining rentabelligi kiradi.

O'zbekistonda oliy ta'lim xizmatlarining investitsion jozibadorligini oshirish uchun turli takliflar kiritilishi mumkin:

- Birinchidan, huquqiy bazani mustahkamlash. Investorlarning, xususan, xorijiy investorlarning huquq va manfaatlarini himoya qiluvchi mustahkam huquqiy hujjatlarni yaratish va amalga oshirish. Investitsiyalarni himoya qilishning aniq qonunchiligi va nizolarni hal qilishning mustahkam tizimlari investorlar ishonchini oshiradi va ijobiy investitsiya muhitini yaratadi.
- Ikkinchidan, oliy ta'limga uzoq muddatli investitsiyalar uchun qulay muhit yaratish maqsadida siyosiy va iqtisodiy barqarorlikni, barqaror valyuta kurslarini va past inflyatsiya darajasini saqlab qolish. Izchil siyosat va shaffof boshqaruv tartib-qoidalari ham xorijiy, ham mahalliy investorlarni jalb etishda muhim ahamiyatga ega.
- Uchinchidan, ta'limni mehnat bozori ehtiyojlariga moslashtirish. Oliy ta'lim dasturlarini mehnat bozorining

o zgaruvchan talablariga moslashtirish, bitiruvchilarning ish beruvchilar talab qiladigan ko'nikma va bilimlarga ega bo'lishini ta'minlash. Oliy ta'lim muassasalari va sanoat tarmoqlari o'rtasidagi yaqin hamkorlik malakalardagi kamchiliklarni aniqlash va bartaraf etishga yordam beradi, istiqbolli investorlar uchun ta'lim takliflarining jozibadorligini oshiradi.

- To'rtinchidan, boshqaruv tuzilmalari, akademik sifat va moliyaviy boshqaruv amaliyotini takomillashtirish orqali oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy salomatligi va obro'sini mustahkamlash. Shaffof hisobot mexanizmlari va javobgarlik choralari investorlarda ishonchni uyg'otadi va oliy ta'limga barqaror sarmoya kiritilishiga yordam beradi.

- Beshinchidan, investitsiyalarni kirishini osonlashtirish. Oliy ta'lim muassasalari uchun davlat-xususiy sheriklik, venchur kapital qo'yilmalari va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan kreditlarni o'z ichiga olgan arzon moliyalashtirish imkoniyatlaridan foydalanishni osonlashtirish mexanizmlarini yaratish. Kredit narxini pasaytirish va ta'lim infratuzilmasiga investitsiyalarni rag'batlantirish sohaga investitsiyalarni rag'batlantirishi mumkin.

- Oltinchidan, innovatsiyalar va tadqiqotlarni rag'batlantirish. Oliy ta'lim muassasalaridaraqobatbardoshligi va investorlar uchun jozibadorligini oshirish uchun innovatsiyalar va tadqiqotlarni rag'batlantirish. Eng ilg'or texnologiyalar, tadqiqot obyektlari va akademik dasturlarga sarmoya kiritish institutlarni farqlaydi va xususiy investorlar va davlat grantlari mablag'larini jalb qiladi.

Ushbu tavsiyalarni amalga oshirish orqali O'zbekiston oliy ta'lim xizmatlarining investitsion jozibadorligini oshirishi mumkin, bu esa oliy ta'lim xizmatlari sifatini yaxshilash, ta'lim olish imkoniyatini oshirishi va iqtisodiy rivojlanishni kengaytirish imkoniyatini beradi. Barqaror oliy ta'lim sektorini yaratish nafaqat alohida muassasalarga foyda keltiradi, balki mamlakatning umumiy farovonligi va raqobatbardoshligiga ham katta hissa qo'shadi.

Muallif haqida / Сведения об авторе / Author details

1. **Jonuzokov, Mirzabek Kulmamatovich**- Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Iqtisodiyot va biznes fakulteti assistenti / **Джонузоков, Мирзабек Кулматович** - ассистент Ташкентского государственного экономического университета, факультет экономики и бизнеса / **Jonuzokov, Mirzabek Kulmamatovich** - assistant at Tashkent State Economic University, Faculty of Economics and Business
<https://orcid.org/0009-0004-3010-9266>

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- [1] O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning PF-158 sonli Farmoni, "O'zbekiston-2030 strategiyasi", 2023 yil 11 sentabr.
- [2] Shodmonov Sh.Sh., G'ofurov U.V. "Iqtisodiyot nazariyasi"//Darslik. -T.: 2010, 347-bet.
- [3] G'ozibekov D.G'. "Investitsiyalarni moliyalashtirish masalalari" T.: Moliya, 2003 y.,18-b.
- [4] O'zbekiston Respublikasining "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi qonuni. 1998 yil 24 dekabr.
- [5] Mohylova, A., Grybyk, I., Hlivinska, Y., Kudinova, I., Stepanenko, M., & Torishnya, L. (2021). Estimation of enterprise's investment attractiveness in the conditions of development. *Studies of Applied Economics*, 39(5).
- [6] Yuliia, Nikolchuk., Oksana, Lopatovska. (2022). Investment attractiveness of Ukraine: trends, problems and solution key vectors. *Innovation and sustainability series*, doi: 10.31649/ins.2023.1.164.175
- [7] A.V., Sergeeva., E.A., Melay., Elena, Nikitina. (2022). Methods of comparative analysis of investment attractiveness of organizations. *Vestnik Astrahanskogo gosudarstvennogo tehničeskogo universiteta*, doi: 10.24143/2073-5537-2022-2-127-133
- [8] Adriana, Halikowska. (2022). The measure of investment attractiveness in the agricultural sector and its application at national and regional level. *Wiadomości Statystyczne. The Polish Statistician*, doi: 10.5604/01.3001.0015.8536
- [9] Ivan, Jáč., Marie, Vondráčková. (2017). The perception of selected aspects of investment attractiveness by businesses making investments in the Czech Republic. *E & M Ekonomie A Management*, doi: 10.15240/TUL/001/2017-3-008